

Maksumenetlus ja maksusüütegude menetlus

Lasse Lehis

Karistusõigus ja maksuõigus toimivad iseseisvalt. Maksusüüteo eest karistamiseks ei ole vajalik eelnevalt teha maksu määramise kohta maksuotsust ning maksu määramiseks ei ole vajalik eelnevalt süüdlast karistada. Mõlemad menetlused võivad toimuda paralleelselt.

Kriminaalmenetlus ei saa asendada haldusmenetlust. Kui maksuhaldur on tuvastanud kõik maksu määramiseks vajalikud asjaolud, siis ta peab tegema maksuotsuse, ta ei tohi jääda ootama kriminaalmenetluse tulemusi.

Samas on võimalik, et maksu määramiseks on vajalik teatud asjaolude tuvastamine kriminaalmenetluses (nt dokumendi võltsimine, tahtlik variisikute kasutamine jne). Sel juhul on õigustatud maksu määramine pärast kohtuotsuse jõustumist kriminaalasjas.

Näiteks selleks, et kohaldada 6-aastast maksu määramise aegumistähtaega, võib maksuhaldur tuvastada tahtliku õiguserikkumise maksuotsuses, ta ei pea ootama süüdimõistvat kohtuotsust.

Süüteo aegumine ei mõjuta maksusummade määramist ja sissenõudmist, sest maksuõiguses kehtivad teistsugused aegumistähtajad kui karistusõiguses (MKS § 98, § 132).

Samuti võib süüdlast karistada maksusüüteo eest siis, kui maksu määramine või sissenõudmine ei ole aegumise tõttu või muul põhjusel võimalik (nt maksuvõlg on kustutatud, maksumaksja on likvideeritud).

Mõningatel juhtudel on siiski maksuõiguses omistatud tähendust kriminaalasjas tehtud kohtuotsusele. MKS § 41 näeb ette kuriteo toimepannud isiku solidaarse vastutuse maksumaksja maksuvõla eest. See säte kuulub rakendamisele siis, kui maksumaksja on juriidiline isik. Süüdimõistva kohtuotsuse alusel tehakse vastutusotsus ning maksu määramist eraldi ei toimu (eeldatakse, et maksukohustus on tuvastatud kohtuotsusega).

Kuriteo toimepanemise fakt annab maksuhaldurile õiguse muuta revisjoni tulemusena tehtud maksuotsust (MKS § 102 lg 3).

Kui isik mõistetakse süüdi maksukuriteos, siis võib sama kohtuotsusega ka välja mõistmata tasumata jäänud maksusumma. Riigikohtu praktika kohaselt on maksukuritegude puhul maksuvõlg käsitatav kuriteoga tekitatud kahjuna ja kohus peab süüdimõistva kohtuotsuse tegemisel otsustama varalise kahju hüvitamise küsimuse ka siis, kui tsiviilhagi ei ole esitatud. Kohtuotsus kriminaalasjas peab sel juhul vastama maksuotsusele esitatud nõuetele.

Kriminaalkohus võib ka jätta maksusumma välja mõistmata, sel juhul määratakse maksusumma ja nõutakse sisse haldusaktiga (maksuotsus, vastutusotsus).